

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

Vaticiniorvm Isaiaë Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

113

VATICINIORVM ISAIÆ
LIBER TERTIVS.

M VSA Hebraea gradum iam siste, pedemque
citatum
Huc tandem refer, unde prius digressa
fueris,

Iamque tuos repete, & propioribus occine sacris
Fata sua: ac primum, (nec longè tempus abesse
Auguror, aut mea me falsum presagia ludunt)
Effraides tribubus denis regnoque tumentes,
Qua fas quaque nefas domui Davidis adempto,
Vinosi Effraides, contemptoresque sacrorum,
Olim ut digna suis expendent præmia factis.
Tum cane quot clades, quot funera digna sequentur
Beniamino Iudaque satos, sua relinquere regna
Ausuros, Nilumque sequi, Inachiæque iuuenta,
Cornigeroque Deum verum mutare Serapi,
Multaque præterea, quæ cælo Spiritus alto
Dictabit, casto tibi carmine saepe vocandus.

Cap. 28.
Huius scissio-
nis prophe-
tiam habes
Reg. 3. cap. 12.
in diuisione
pallij Abiaz
propheta.

Va tibi, qui capiti in fausto diadema superbum
Ausus es Effraida infelix imponere, regnum &
Creuisti vetus, & partes bis quinque tulisti.
Ebrie victæ mero Effraida, spes pascis inanes,
Si stabile hoc sceptrum, si maiestatis honorem
Perpetuum tibi promittis, generique tuorum.
Nam licet & pinguis tibi cesserit ora, tuique
Montesque vallésque oleo, vinoque, bonaque
Fruge fluant, & tota genu Samaritica flexo
Plus quam diuinos regio concedat honores:
Hoc decus, hæc ingens, atque inuidiosa beatis
Gloria calitibus, flos ut contusis aratro,
Corruet, haud unquam caput erectura superbum.

Dignus Hiero-
nymus legit,
Fortis & vali-
dus Domini:
ut intelliga-
tur per vali-
dum & fortè
Domini, rex
Assyriorum.
Nos sumus
ita interpre-
tati.

En tibi, cum minimè reris, cum tuta putabis
Omnia, longinquis Deus hostem excubit ob oris:
Densior ille tuos hiberna grandine campos,
Seuus inundabit, victorque per intima regni
Passim discurrens, bellum circumferet atrox,
Turbinis in morem nunc huc nunc feruidus illuc
Non expectat as rapiens in bella cohortes.
Ac velut insano torrens per plana volutus
Vortice, cuncta trahit, vertit, voluitque ruitque:
Sic ille effusum impatiens tardarier agmen,

P. Arces,

Cap. 28.

1 Væ coronæ super-
biae, ebris Ephraim,
& flori decidenti glo-
riæ exultationis eius:
qui erant in vertice
vallis pinguissemque er-
rantes à vino.

2 Ecce validus & for-
tis Domini sicut im-
petus grandinis: tur-
bo confringens sicut
impetus aquarum in-
undantium & emis-
sarum super terram
spaciosam.

*Arces, & vicos, & cinctas mœnibus vrbes
Vno eodẽmque feret sternetque rutque fragore.*

3 Pedibus conculca-
bitur corona superbie
ebriorum Effraim.

4 Et erit flos decidens
gloriæ exultationis e-
ius, qui est super ver-
ticem pinguiũ, quasi
temporaneum ante
maturitatem autum-
ni: quod enim aspe-
xerit videns, vt manu
tenuerit, deuorabit
illud.

5 In die illa erit Do-
minus exercituum
corona gloriæ: & ser-
tum exultationis resi-
duo populi sui:

6 & spiritus iudicij
sedenti super iudiciũ,
& fortitudo reuertẽ-
tibus de bello ad por-
tam.

7 Verũ hi quoque
præ vino nescierunt,
& præ ebrietate erra-
uerunt. Sacerdos &
propheta nescierunt
præ ebrietate, absor-
pti sunt à vino, erra-
uerunt in ebrietate,
nescierunt videntem,
ignorauerunt iudiciũ.

8 Omnes enim men-
sæ repletæ sunt vomitu
sordiumque, ita vt
non esset vltra locus.

3 *Illam autem, illam tui capitis decus, illam superbam
Frontis honos, gemmis fulgens, aurõque tiara,
Calonum pedibus calcabitur, & tua celo
Aemula maestas vt flos contusus aratro
Corruet, haud vnquam caput erectura sepultum.
Et quidquid pingui fundet tua copia cornu,
Far, oleum, vinum, Samaritanag, beatas
Vallis opes, celeri consumet prodigus vsu
Miles, tam facile quam præmatura viator
Poma vorat sitiens, oblata ex arbore raptã.*

5 *Hæc te fata manent temulento perditæ luxu
Effraida, sed us qui te fugitiue relicto
Serue, datum à Domino regem coluere fideles,
Ipse Deus sertum dabit, insignemque coronam,
Gloria & immortalis lætitiæ intertextam:*

6 *At regi quem præfecit, solioque sedere
Purpureo voluit, genus alto à sanguine regum,
Iudicium mentemque dabit, qua temperet æquum
Iusque suis leni mixtum moderamine reddat,
Militibus verò fortes in prælia dextras,
Felicisque domum reditus fusi sã fugatisque
Hostibus in patria solennes vrbe triumphos.*

7 *Dira sed hos etiam (strens dicere cogor amici)
Incessit leges temerare libido paternas,
Quippe expugnatam prorumpens mentis in arcem,
Molle merum mutauit eos, animis que furorem
Indidit, vt legum, monitorum, & fœderis ictri
Immemores, vero virtutis calle relicto,
Turpiter auersos agerent per denia currus.*

8 *Quid, quod & hæc eadem pestis peruasit ad ipsos
Fœda sacerdotes, vatesque afflavit anhelos?
Hos quoque spumantes pater æ (ne dira per omnem
Non fluerent populum tetri contagia morbi)
Vinag, sumpta cadis ingentibus incantarunt,
Euersoque statu mentis, victo que cerebro
Induxere Dei scelerata obliuia summi:
Nec verò ista sitis poscit sibi pocula feruens,
Sed furor indomitus, brutis que ignota voluptas:*

9 *Namque bibunt veluti iurati perdere vina,
Aut fundunt potius (pudet ista referre) quod ipse
Mox stomachus vomitu mensas fœdante reiecit.*

Hieroboamũ
intellige ser-
uum Salomo-
nis. Regum 3.
cap. 12.
Pax plebi, &
securitas.

Spiritus iu-
dicij, regi pia
qualis erat
Hefechias, de
quo hic ser-
mo est.

Inuehitur in
clerum vino-
sum & ebrio-
sum.

*Idq; semel, bis, terque: videt ne ut nulla per urbem
Non madeat fædo perfusa liquamine mensa?
Tam dulce est præsens, & quo haud præsentius ullum,
Instillare per os vel eo renuente venenum.*

*9 I nunc, & vino madidis quid pagina narret
Sacra cane, & dia monitus ediffere legis;
Quis dociles animos, quis amicas arriget aures?
Quis sanctos discet plena inter pocula mores?
Vino animi torpent, vino exsurdantur & aures:
Quos igitur, nisi iam depulsos lacte, docebis?
Quos nisi perteneros, & adhuc genitricis amico
Reptantes gremio? ¹⁰ nam cætera turba docenti
Obstrepet, & quis hic est (dicent) cui semper in ore
Nescio quod, manda, manda, rursumque remanda,
Expecta, expecta, modicum isthic, & modicum illic,
Multiæque vel fungis ridenda? quid? hiccine semper
Nugator nostras obtundet talibus aures?*

*11 Hæc illi. Deus interea mollire feroces
Dulcibus alloquius solitus, blandoque popysmo,
12 Qualia sunt, Age, mi popule, hoc unumq; roganti
Da mihi, gratus eris, si fratrem foueris agrum,
Defessumque cibo, tepidæque refeceris vnda.*

*13 Hus commotus, & os populi parere negantis
Durum execratus, iustæque accensus ab ira,
Mente stilum versa vertet, populumque rebellem
Iam grauiore sono, dictis que incesset amaris:
Scurrilisque sales, dictæque importuna
Vertet in auctores: illi confusa gerentes
Ora notante metu (nam conscius horror oberrans
Pectora turbabit) resupini in terga ferentur,
Captique & laqueis nexi attritique peribunt.*

*14 Quare ad verba Dei non illudenda tonantis
O irrisores, Solymæ qui ciuibus vrbis
Ius legesque datis, mentes aduertite vestras.
15 Dicere (quæ vestra est insania) sepe soletis
O miseri: Quid tu nobis tua somnia vates
Mendax obrudis? quam mortem aut tartara fingis?
Si potes, his pueros laruis vetulasque moueto,
Nos dudum cum tartareo transegimus orco;
Si nescis, mortemque datis pacauimus arabis,
Hostis eat, (cuius nobis per sepe cohortes
Tollis in immensum, viræque & robora falsis
Augendo enumeras) & mundet milite campos:*

9 Quæ docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? Abiactatos à lacte, a uullos ab vberibus.

10 Quia manda remanda, manda remanda, expecta remanda, expecta remanda, expecta remanda, modicum ibi, modicum ibi.

11 In loquela enim labij & lingua altera loquetur ad populum istum.

12 Cui dixit: Hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. Ut vadant & cadant retrorsum & conterantur & illaqueentur & capiantur.

14 Propter hoc audite verbum Domini, viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Hierusalem.

15 Dixistis enim: Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno pactum fecimus: flagellum inundans cum pertransierit non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacium protecti sumus.

Accipienda sunt hæc præteritè, veluti cum qui ridet aliquid, sermonem eius imitantur.

Hæc loci, in loquela, &c. aliter interpretatur Arias Montanus, & sic legit: In balbutientibus labijs, & lingua altera, quæ diceret: Videbitur eis loqui balbutientibus labijs, & lingua peregrina ignotaque: ad eum alienus erit à Deo populus iste. In magistratum verbi Dei contemtorum.

*Continuò hanc nostra auertemus ab vrbe procellam,
Præsidio diuûm, quibus has libamus ad aras,
Tû-ne os impurum mendaces dixeris illos?*

16 Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego mittâ in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum. Qui crediderit, non festinet.

*16 Hæc vos vrbe palàm tota iactatis, at ille
Qui mare, qui terras, qui calum numine torquet,
Non vestra ad dignas reuocabit crimina pœnas,
Sed quid se dignum reputans, quid nomine patris
Naturâq; boni, tali vos voce monebit:*

*Quandoquidem, ô miseri, vobis oracula sordent,
Nec vestras terrent exempla tot edita mentes,
Iámque nihil multis profecimus hætenus annis,
Frustra moliti super ardua culta Sionis
Manjuram nobis per sæcula condere sedem:
Ecce ego præclara molis fundator & auctor
Iam populis lapidem transmittam ritè politum,
Insignem, solidum, stabilem, teretèmq; nec vlla
Parte sui scabrum, sed ferro acieque probatum:
Hic operis columen fundamentumque basisq;
Regifici, totum structuræ corpus, vtramque
Maceriem amplexus, vinculis coniunget ahenis,
Quæ vis nulla noti, vis aui nulla resoluet.*

Lapis hic Christus est, fundamentum Ecclesie, præter quod nemo potest aliud ponere, Paulus Corinth. ep. 1. cap. 3.

17 Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura: & subuertet grando spem mendacij & protectionem aquæ inundabunt.

*17 Quòd si fortè suos euentus fata morentur,
Nec promissa statim dilato tempore soluat
Debitor, idcirco nomen periisse putabis:
Crede magis, mediòque fidem ne desere cursu.
Ille bonæ fidei est, & se dissoluere diues,
Iúsque pari pollens aquaq; appendere libra:
Non te isto posuisse loco rem spemque pigebit.*

*At vos fallaci fisos vanòque deorum
Præsidio, quàm sit inultus, quàm pondere certo
Mensuræque Deus pœnas & præmia ponat,
Tum demum, cùm spes attriuerit horrida vestras
Grando, ruetque rapax turbo fatalata, scietis.*

18 Et delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit. Flagellum inundâs cùm tranferit, erit ei in conculcationem.

*18 Nil pactum cum morte inuitum, nihil ieta tyranno
Fœdera cum Stygio, pacatæque tartara vobis
Profuerint, vestros hæc omnia miles inundans
Deuastansque lares, inducet & irrita reddet.*

19 Quodcumque pertrâserit, tollet vos: quoniam mane diluculo pertrâsibit in die & nocte: & tantummodo sola vexatio dabit intellectum auditui.

*Ah miseri, frustra vestra speratis ab vrbe
Præsidio diuûm hanc depellere posse procellam.
Illa diem vestros noctemque vagata per agros
Nil reliqui faciet, 19 tollet rapietque feretque
Omnia vòsque simul: tum demum haud vana fuisse,
Serò licet, rerum euentus hæc fata docebit.*

Per repetitionem eorum quæ ipsi de se confidenter iactauerant, confutat eos.

Debue-

20 *Debueras pactis gens o periura manere,
Nec prostante palam mæchos admittere lecto:
Arctior est thalami genialis sponda, duorum
Sponda capax tantum, neque stragula facta duobus
Tres operire queunt, castus ignotus adulter
Inuisusque thoris: tu verò impura pudicas
Connubij magno violaſti crimine leges.*

20 Coangustatum est enim stratum, ita vt alter decidat, & palliū breue vtrumque operire non potest.

Regū 2. cap 5.

Iosue cap. 10.

21 *Non impunè feres: nam quantus sc̄uuit olim
Quando Palaſthinos Perecimo in monte cecidit
Rex superum, & fuſo fluxerunt sanguine riui,
Quantus erat, cum sole citos cohibere iugales
Labentemque diem iuſſo retinere, cohortes
Fudit Amorrheas, & pallida corpora regum
Suffixit crucibus celsas Gabaonis ad arces,
Tantus erit tamque ille graues ardeſcet in iras.
Inuitus licet, vt naturam præter, & illud
Clemens ingenium, & ſolitum miſereſcere ſemper,
Carnificis vultum formamque habitumque cruenti
Induat, immitemque in vos exerceat iram,
Iam non ipſe, ſed aut alius (ſi dicere fas eſt)
Aut certè veſtris mutatus moribus: 22 ergo
Parcite iam irritare Deum, ne durior artus
Et magis arcta liget veſtros religetque catena.
Nam mihi iam dudum vellens pater optimus aurem,
Ne lateri vellem ne voci parcere iuſſit,
Sed longè lateque tuas Iudæa per vrbes
Clamarem, ingeminans hæc fata inſtare, nec ullis
Aut precibus poſſe, aut votis, aut munere ſecti.*

21 Sicut enim in monte diuisionum ſtabit Dominus: ſic in valle quæ eſt in Gabaon irasceſcet, vt faciat opus ſuum: alienum eſt opus eius: vt operetur opus ſuum. Peregri- nū eſt opus eius ab eo.

22 Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra. Cōſummationem enim & abbreviationem auctui à Domino Deo exercituum ſuper vniuerſam terram.

23 Auribus percipite & audite vocem meā, attendite & audite eloquium meum.

23 *Vtq; Deum mundi auctorem, rerumque parentem
Nil temerè, nil confuſè, nil denique caſu
Fortuitoque agere, certa ſed lege modoque
Ordinèque appoſito moderari humana ſciatis,
Et tandem illius de maiestate ſuprema,
Conſilioque queri, aut magno dubitare periculo
Abſiſtatis: age hæc animis aduertite veſtris,
Et faciles monitis adhibere ſalubribus aures.*

24 Nunquid tota die arabit arans vt ſerat, proſcindet & ſarriet humum ſuam?

24 *Noſtis, & hoc longus iam dudum comprobat vſus,
Vere nouo agricolam putres proſcindere glebas,
Quas poſtquam raſtris fractas, & crate ſubactas
Vimineæ, tandem matura excoxerit æſtas,
Tum demum iacto, ſed non ſine lege modoque
Semine, ritè prius ſeruato temporis aſtro,
Ingenioque ſoli, ſpem anni committere ſæclis.*

Aptiſſima ſimilitudo ab agriculturæ ratione & diſciplina deſumpta.

25 Nonne cum adae-
quauerit faciem eius,
feret gith, & cumini
sparget, & ponet tici-
cum per ordinem, &
ordeum & milium &
viciã in finibus suis?

26 Et audiet illum in
iudicio, Deus suis
docebit illum.

27 Non enim in fer-
ris triturbabitur gith,
nec rota plaustrum su-
per cuminum circui-
bit, sed in virga excu-
tietur Gith, & cumi-
num in baculo.

28 Panis autem com-
minuetur.

25 Nec verò ille sui prorsus oblitus & artis,
Indiscreta solo mandabit semina cuique,
Sed quid quaque ferat tellus, quid quaque recuset,
Ex habitu explorans cultuque situque locorum,
Hic segetes, illic melius melanthia ponit,
Aptior hac milio, pallentibus illa cuminis,
Hac tenuem viciam tellus, illa ordea poscit,
26 Scilicet ex alto curas miseratus agrestes,
Agricola pater ipse pio, pater ipse colendi
Monstrabit statuétque vias, artemq; docebit,
Legitimè quid quoque loco, quo tempore fiat.

27 Ast ubi matura iam rumpent horrea messes,
Et felix votis responderit annus auaris,
Trituramque seges poscet, non ille cuminum,
Non loculis inclusa suis melanthia plastro
Exeret, aut trabea soleis.ve extundet equinis:
Sed tenerum baculo excutiet virgã.ve legumen.
At verò validas segetes, robustaque farras,
Tribula dentatis premet orbibus, aut rota preceps

28 Eliciet panem mox grana datura suãuem:

Haud aliter, Deus humani fortissimus arui
Cultor, depressis qui mille inuertit aratris
Camposque collésque & amantes humida valles,
Nunc hos nunc illos variis colit artibus agros,
Exercetque modis, nec eodem semper in actu est
Semper arans, semper.ve serens, sed pronidus, alto
Consilio, cuius ratio sibi constat ab æni
Principio, nullis hominum, nullisque deorum
Nota, minus latum, segnemque vligine campum
Alternis patitur cessare aut semina mutans,
(Mutatis etenim requiescunt fœtibus arua)
Si non quam vellet, aliquam tamen ille quotannis
Vel rure ex sterili producit ad horrea messem.
At quod pingue solum est, ne noxia frugibus herba
Luxuriet, tenerasque procax euincat aristas,
Non semel exercet ferro, sed terque quaterque
Nunc recto, nunc obliquo perrumpit aratro:
Ne.ve grauis nondum maturo semine culmus
Procumbat, pecore immisso depascere duris
Surgentem nimium permittit dentibus herbam.

Nec minor est illi ratio, nec segnior artis
Cura suã, tum cum fruges aquata terendas,
Seu trahis, seu sit baculis opus, area poscit:

Parcis

Parcit enim teneris ferrata inducere plaustra,
 Ne fœtus siliquarum simul quassentur inanes.
 Quæ verò robusta magis, mensisq; deorum
 Ferræ dabunt olim ambrosiam, panesque beatos,
 Vt paleis purgata suis, & pura nec vlla,
 Aut filice, aut lolio mixto vitata recondet,
 Tribulæque trabeaq; terent & stridula plaustra,
 Sorditiæque omni emundabit mystica vannus.

At non æternos præceps vertigo per annos
 Voluet agere rotam, nec erit tritura perennis,
 Aduenient quandoque bona bona tempora messi,
 Cum post immites hyemes, tristisque pruinas,
 Aestusque pluuiasque, astri secunda maligni,
 Et tempestatum, septo claudetur herili,
 Grataque speratos reddet cum fœnore fructus.
 Ipse autem paleas iratus verret inanes
 Cultor, & infelix lolium crepantibus vret
 Ignibus: exemplo hoc (si rectè attendimus) vno,
 Quid velit & possit magnus Deus Israël,
 Testatum satis atque super planumque relinquens.

Cap. 29.
 Reg. 2. cap. 5.
 & Paralip. 1.
 cap. 11.
 Ariel hebræis
 sonat leonem
 Dei, & sæpe
 altare.

Tu quoque Iessea non vltima laurea dextra,
 Vrbs o magnanimo quondam expugnata Dauidi,
 Quæ tantum reliquas excellis viribus vrbes,
 Quantum Getulo cedunt armenta leoni.
 Experire breui violentam vindicis iram,
 Cum tua post aliquot brumas euersa dolebis:
 Sacra, & solennes bello euanescere ritus.
 Namque ego te (nec longa mora est, sententia sic stat)
 Hostili vallo, densaque indagine cingam.
 Tu verò flens atque gemens, respersa tuorum
 Sanguine, votiuam mihi te præbebis, vt aram
 Stagnantem, non cade bouum, sed cade virorum.
 Interea triplici in gyrum circumdata vallo
 Continuis clausa aggeribus, multaque virum-vi
 Arctè obfessa, caput pones deiecta superbum,
 Sicque metus fauces obstringet, vt edere vocem
 Vix tenuem possis, similemque loquentis ab antra
 Pythonis, tellure canit dum carmen operta,
 Ambiguum, sortisque mago demurmurat ore.
 Qui numerare tuos hostes volet, æquoris idem
 Discet Erythraeum quot turbent littus arene,
 Aut quando flans vehementior incubat ignis,
 Quot scintillantes volitent per inane fauilla,

Verum non in per-
 petuum triturans tri-
 turabit illum, neque
 vexabit eum rota plau-
 stri, neque vngulis
 comminuet eum.

29 Et hoc à Domino
 Deo exercituum exi-
 tit, vt mirabile face-
 ret consilium, & ma-
 gnificaret iustitiam.

Cap. 29.

1. Væ Ariel, Ariel ci-
 uitas quam expugna-
 uit David: additus
 est annus ad annum,
 & solennitates euo-
 luta sunt.

2. Et circumvallabo
 Ariel, & erit tristis ac
 moerens, & erit mihi
 quasi Ariel.

3. Et circumdabo quasi
 spheram in circuitu
 tuo, & faciam contra
 te aggerem, & muni-
 menta ponam in ob-
 fidionem tuam.

4. Humiliaberis, de
 terra loqueris, & de
 humo audietur elo-
 quium tuum: & erit
 quasi pythonis de ter-
 ra vox tua, & de hu-
 mo eloquium tuum,
 mussitabit.

5. Et erit sicut puluis
 tenuis multitudo ve-
 tilantium te, & sicut
 fauilla pertransiens
 multitudo eorum qui
 contra te præualuerunt,
 eritque repente con-
 festum.

Et

6 A Domino exerci-
tuum visitabitur in
tonitru & cōmotio-
ne terræ & voce ma-
gna turbinis & tem-
pestatis & flamma ig-
nis deuorantis.

7 Et erit sicut som-
niū visionis noctur-
næ multitudo omniū
gentium quæ dimica-
uerunt contra Ariel, &
omnes qui militaue-
runt & obsederunt &
præualuerunt aduer-
sus eam.

8 Et sicut somniat fi-
tius, & bibit, & post-
quam fuerit experge-
factus, lassus adhuc
sistit, & vacua est ani-
ma eius: sic erit mul-
titudo gentium om-
niū quæ dimicauerūt
contra montem Sion.

9 Obstupescite & ad-
miramini, fluctuate
& vacillate & inebria-
mini & non a vino,
mouemini & non ab
ebrietate.

10 Quoniā miscuit
vobis Dominus spiri-
tum soporis.

11 Et erit vobis visio
omnium, sicut verba
libri signati; quem cū
dederint sciēti litteras,
dicent, Lege istum: &
respōdebit, Nō posū,
signatus est enim.

12 Et dabitur liber
nescienti litteras, &
dicent, Lege istum: &
respondebit, Nescio
litteras.

13 Et dixit Dominus:
Eo quod appropin-
quat populus iste ore
suo, & labiis suis glo-
rificar me, cor autem
eorum lōge est a me,
& timuerunt me
mandato hominum
& doctrinis:

6 Et iam iam dicto citius, qui presidet armis
Vindicibus Deus armipotens, creperosque duelli

Temperat euentus, aderit, tonitruūq; corusco,

Motūque horrificis tellure tremoribus, urbem

Concutiet, piceoque nigrantem turbine nimbū

Huc illuc agitans, tempestatemque sonantem,

Turrigeras rapidis iaculabitur ignibus arces;

Vsque adeoq; rapax populabitur omnia flamma,

Vt nihil ad prædam corradere possit auarus

Miles, spesq; suas, & longi præmia belli

Expectata diu, violentis ignibus vri

Aspiciat mærens, tam diues quàm quibus alto

Oppressis somno, vaga falsum in somnia monstrant

Inq; sinum effundunt vasis mendacibus aurum:

Aut quos ægra fames cubitum sine pane profectos

Torquet, agitque sitis, ludunt potūque cibōque

Per somnum oblato: nam discutiente soporem

Luce, fames ventrem ieiunāque viscera vexat,

Et rediuiua sitis pulmones vrit anhelos.

At vos tum primū saeuus circumfremet horror

O Solymi, stupidiisque animos, omnemque repente

Eripiet sensum; titubabitis ebria turba

Non vino, sed membra nouo quatiēte timore,

Et perturbatis trepidiſque negante quietem.

Namque soporati Deus vltor pocula succi

Miscebit, quo vos hausto lethargus habebit

Altus, inersque sopor marcentia lumina claudet,

Et sensus omnes pigro torpore ligabit.

Ipsi etiam vates soliti responsa futuri

Ambiguū canere, & sortes aperire latentes,

Visa canent populo non intellecta roganti:

Et quidquid prisca cecinere canentq; propheta,

Venturoque adeo quæ scribent tempore, nec vos

Nec vestri, (quamquā tumeat schola vestra) magistri

Percipient; septem quippe hunc adamantina librum

Diuina celata manu signacula claudunt,

Nullius referanda manu, siue ille soporum

De numero primus, nullas non nouerit artes,

Seu nunquam primos apices elementaque doctus:

Nam tenebris oculos sensusq; adopertus vterque

Horrificis, nec ritè sequi, nec ritè docere

Abdita diuinæ poterit mysteria legis.

Nam grauis ex alto genitor sic fatus olympo est:

Accendit

Accendit nostros iterum gens ista furores,
Iamdudum neglecta mihi, simulata precantum
Postquam vota labris leuiter procedere motis
Non animo concepta bono, non pectore sursum
Erecto, certis potui deprendere signis:
Seductosque diu populos errore paterno,
Commentis hominum nostras postponere leges,
Insanosque sequi ritus, quos intulit olim
Vana superstitio, contemtrix impia nostri
Numinis, & rerum inuentrix male suada nouarum.

¹⁴ Ergo tot afflictæ cum relligionis acerbos
Pertulerim questus, nec gens tamen impia cesset
Ore palam laudare Deum, quem corde sub alto
Clam negat, & fraudi speciem præterdit inanem,
Certum est, exempli mira nouitate stupendi
Despectum numen contemtaque sacra piare.

Faxo ego, ut hac tanto quæ nunc sapientia plausu
Suspicitur, vulgique tenet suspensa silentis
Ora oculosque, ferox dum pulpita scandit, & alto
Rabbinus tonat eloquio, sua somnia narrans,
Corruat, vltierius nullos habitura sequaces:
Quosque supercilium tantum, promissaq; barba
Canities, laxusque toga commendat amictus,
(Heu nimium tolerata diu per regna, per vrbes
Pestis, & ignari grauis impostura popelli)
Ridendos toto displodendosque vicissim
Orbe dabo, sensuque intellectuq; carentes,
Ludibrium populis faciam omnibus esse perenne.

¹⁵ Nec leuiora manent vestros exempla furores,
Vos quibus audaci sententia pectore sedit,
Nil curare Deum terras, nec cernere posse
Res hominum, nec velle nigra caligine mersas.
Falleris o quisquis nullo scelerata pudore
Consilia exequeris, tecumque hac corde volutas
Impuro: Quis me Deus, aut mea facta videbit:
Scilicet ille aciem iaculatus ab æthere summo
Fulminis in morem, perfosso pectore, tandem
Intima peruadet nostra penetrabilia mentis?

O cæcæ mentes! o indiga pectora veri!
O portentificis persuasio tincta venenis!
¹⁶ O scelus indignum! Te ne o vilissima testa,
Te ne infame lutum, quo nil informius vsquam,
Appellare Deum auctorem terræq; marisque,

2

Et

14 Ideo ecce ego ad-
dam ut admiratione
faciam populo huic
in miraculo grandi &
stupedo: peribit enim
sapientia a sapientibus
eius, & intellectus
prudentium abscon-
detur ab eis.

15 Væ qui profundè
estis corde, ut abscon-
datis consilium a Do-
mino, quorum sunt
in tenebris opera, &
dicitur: Quis videt nos,
& quis nouit nos?

16 Peruersa est vestra
hæc cogitatio: quasi
si lutum contra figu-
lum cogitet, & dicat
opus factori suo, Non
fecisti me: & figmētū
dicat fictori suo, Non
intelligis.

Et quidquid celi conuexo clauditur alto?
 Ten' cui materiam soli formamque statumque,
 Cui, quod es, & quod eris, qualis, quantumque fuisti,
 Acceptum debes, verbis factisque negare?

17 Nonne adhuc in modico & in breui conuertetur Libanus in charmel, & charmel in saltum reputabitur?

17 *Ab nescis miser, aut potius nescire laboras, Quam late pateat vis Numinis atque potestas: Vig. minus dubites, quum iusserit ille supremus Arbiter humani generis, iam voluitur hora, Hora citis Phæbo rapiente vehenda quadrigis, Cum iuga siluosi Libani iuga uepribus hirta Dumisque, & nullum patientia vomeris vsum, Carmeli campos vincent glebasque feraces.*

Vocatio Gentium.

Libanus pro Gentibus. Carmelus pro Iudæis.

18 Et audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum videbunt.

Ipsæ autem stauis qui nunc Carmelus aristis Luxuriat, collisque olea Bacchoque virentes Ostentat procul, inculti (mirabile dictu)

19 Et addent mites in Domino lætitiā, & pauperes homines in sancto Israël exultabunt.

Induet ingenium Libani morisque ferinos: Tunc aures surdis, deterisa sorde, patebunt, Sanctaque percipient signati oracula libri: Tum cæcorum oculi, discessu noctis, aperti, Verum ipsum penitus, depulsa nube, videbunt.

Prædicatio doctrine Euangelicæ.

20 Quoniam defecit qui præualebat, & cõsummatas est illusor, & succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem:

Tum mitis quibus est animus, constante fruuntur Lætitiâ, mistique Deo nil triste timebunt: Quisque solo afflicti diro calcantur ab hoste, In celum vultus tollent, & vindice tuti Sancto Israël's, securâ per otia lætos Traducent in pace dies: 20 nam concidet ingens Ille hostis, solitus sæuis illudere verbis

21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta supplantabāt, & declinauerunt frustra à iusto.

Virtutem, & cunctos vera virtutis amantes; Lucifugaque viri, scelerum errorumque satores, Simplicibusque animis fallendo obrepere cauti, Quos cura vna subit, studium vnum, inducere mudo Omne nefas, qui non contenti errare, laborant Ut peccent alij, qui iustum odere, tenacemque Oppugnant recti, & bello resequuntur aperto, (Ne dubitate py) radicitus exscindentur.

22 Propter hoc hæc dicit Dominus ad deum Iacob qui redemit Abraham: Non modò confundetur Iacob, nec modò vultus eius erubescet.

Quippe Deus, Deus ille patrè qui soluit Abramum Seruitio, sic est cum posteritate locutus Isacidum: Non hoc in tempore (pone molestos Corde metus) domus Isacidem sortita parentem, Non nunc infami turbaberis ora rubore:

23 Sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomē meum, & sanctificabunt sanctum Iacob, & Deum Israël prædicabunt:

Sed demum cum mæstos mirabere natos, (Hoc verò meum erit opus, & mea magna voluntas) Aegrag, spectabis populi plaudente corona,

Vocatio Gentium per Apostolos, & Pharisæorum stuper & cõfusiō eū media Solyimorum vrbe nomen Christi prædicatum est.

Me,

Me, nomēque meum cunctas vulgare peroras;
 Illi, quem vester falsò pater Isacus olim,
 Isacidesq̄, Deum verum sanctūque colebant,
 Per mare, per terras, haud vnquam voce remissa,
 Infractā-ve canent: ²⁴ omnis doctoribus illis
 Error vanescet, verique scientia concors
 Succedet: gentesq̄ rudes, frenumq̄ negare
 Consuetæ, legem accipient, discēntque moneri.

Cap. 30. ¹ At vos ò nati quondam, nunc patre domoque
 Quam dederam indigni, qui me prohibente, fidemq̄
 Dante, secunda fore omnia sede manentibus ista,
 Diris auspiciis, diro omine, littora vestra,
 Agròsque, patriòsque lares, habitandaque fana
 Deseritis, gens indocilis, gens mollis, & exspes,
 Quā male, quā temere hac telā & sine numine nostro
 Exorisi, atque alia ex aliis in crimina fædè
 Collapsi, iustam me commouistis ad iram!

² Queritis Aegyptum? patriosq̄ relinquere fines?
 Iudæamque placet Phariis postponere campis?
 Nulla erit hac potior sententia? nec melius quid
 Sive ego, sive mei poterunt suadere propheta?
 Sic placet? & mea vos nequicquam edicta morantur?

Ibitis Aegyptum ò miseri, vetitisque potiri
 Littoribus dabitur: sed quæ post fata sequantur
 Accipite, & clades, me vate, addiscite vestras.

³ Quam socj Pharaonis opem speratis ab armis,
 Vana erit: Aegypti frustra prætenditis arces,
 Muròsque obicitis venientibus hostibus: illuc
 Vos vindex etiam vsque sequar, certamque, salutis
 Vnde fides dubia, saxo reperisse fleatis
 Perniciem, fædo turpantes puluere crinem.

⁴ Perge sequi miseranda tuos iam turba tribunos.
 En subière Thanin, & qui præcedere iussi,
 Composito iustas poscant ut fædere leges
 Aethiopum extremis vicinam finibus Hanen,
 Peruenère: tuas quid spes tam tarda moraris?

⁵ Ah quas spes, quæ vota tibi malè prouida turba
 Despondes? en versa retro cecidere repente
 Cuncta, labant animi, turpis pudor ora colorat,
 Permissus pallente metu, iam quisque suorum
 Sed seris suaque execratur cæpta querelis,
 Plenúsque opprobrio, contabescensq̄ dolore,
 Diris auxilium vana tam futile gentis

L2

Deuouet,

24 Et scient errantes
 spiritu intellectum, &
 multatores discant
 legem.

Cap. 30.

1. Væ filij desertores,
 dicit Dominus, vt fa-
 ceretis consilium, &
 non ex me: & ordire-
 mini telam, & non per
 spiritū meum, vt ad-
 deretis peccatū super
 peccatum.

2. Qui ambulatis vt
 descendatis in Aegy-
 ptum, & os meum nō
 interrogastis; sperātes
 auxilium in fortitu-
 dine Pharaonis, & ha-
 bentes fiduciam in
 vmbra Aegypti.

3. Et erit vobis forti-
 tudo Pharaonis in
 confusionem, & vm-
 bra fiducia Aegypti
 in ignominiam.

4. Erāt enim in Tha-
 ni principes tui, &
 nuntij tui vsque ad
 Hanes peruenerunt.

5. Omnes cōfusi sunt
 super populo qui eis
 prodesse non poterat:
 non fuerunt in auxi-
 lium, & in aliquam
 vtilitatem, sed in cō-
 fusionē & opprobriū.

Vide cap. 42.
 & 43. Hiero-
 nymus, ad quæ
 hoc vaticiniū
 referuntur.

6 Onus iumentorum
Austri. In terra tribu-
lationis & angustiae,
leona & leo ex eis, vi-
pera & regulus volas,
portantes super hu-
meros iumentorū di-
uitias suas, & super
gibbos camelorū the-
saurios suos ad populū
qui eis non poterit
prodesse.

7 Aegyptus enim fru-
stra & vanè auxiliabi-
tur: ideo clamaui su-
per hoc, Superbia tantum
est, quiesce.
8 Nunc ergo ingressus
scribe ei super buxū,
& in libro diligenter
exara illud, & erit in
die nouissimo in te-
stimonium vsque in
aeternum.

9 Populus enim ad
iracundiam prouocās
est, & filij mendaces,
si filij nolentes audire
legem Dei.

Denouet, & patrias frustra reminiscitur arces.

O pecora, o brutis homines ratione minores,

Quos furor, & nulla rabies medicabilis arte

Huc illuc differt, iumenti more vagantis

Oblitque domum sera decedere nocte,

Dum licet, excutite hūc animis & corpore morbum.

Quas fugitis terras? quas (o malus error) aditis?

Qua via sese aperit, saxa undique & undique rupes,

Et vastis fauces ab hiatibus intercisae,

Importunum iter, & vix eluctabile praebent:

Summa tenent virinque truces in sessa leones,

Crudioreq; leae, tellus serpentibus atris

Ima tumet, fossis latet horrida vipera tectis,

Et volucer media regnat basiliscus arena,

Et inuat, o stupidi, per tot spelaea ferarum,

Per tot inaccessas homini pecorūque salebras,

Tot monumenta ducum templis detracta paternis,

Tot gazas longo partas magnoque labore,

Connectare humeris, & equos, iumenta, camelos,

Gibbasq; illorum plenus onerare culullis?

Scilicet ut populū ditetis, inutile cuius

Auxilium, sero, capti abductique, sciētis?

Frustra nam Phariis aliquid speratis ab armis.

Ne fando auditum nomen, ne credita falso

Fama ducis Pharij, ne rumor inanis equorum,

Visque equitum peditūmque sonis in manus adaucta

Magnificis, vobis imponat: splendida praese

Multa ferunt, sed fastus eos ventosaque lingua

Sola dat esse viros, imbelles caetera. Quare

Dum tempus sinit, & patitur fortuna regressum,

Ite retro, & patriis moniti consistite terris.

Sed frustra, ergo abeant, quando meliora monētem

Contemnunt. at tu venturi praescie vates,

(Nam me appellabat diuūm pater atque hominū Rex)

Sume tibi leui buxo, philyrae-ve tabellam

Cortice confectam tenui, scriptoque perenni,

(Quo testatum habeat monumentum nobile sera

Posteritas, nec tanti aboleseat gloria facti)

Mansuriisque notis inci de hac texta, scelestae

Testis nequitiae per secula cuncta futurus.

Atque adeo, quum sol illuxerit ultimus vrbi,

Prolaturus in os populo huic manifesta furoris

Instrumenta sui, cui (proh dolor) impia tantum

Nostro-

Nostrorum immemori meritorum, audacia creuit,
 Perfidus, ut verique hostis iuratus, & exlex,
 Me iustis etiam gaudentem parcere pœnis,
 Nec nisi supplicius plectentem crimina seris,
 Non sinat irata deponere fulmina dextra.

¹⁰ Nil illis grauius, quàm vatum audire monentum

Consilia: Ecquid vos (aiunt) qui corda futuri
 Prouida iactatis, qui nondum gesta videtis
 Admissi (si diis placet) in penetralia cali,
 Ecquid visa noui, seu nox tulit illa, diés-ve
 Orta dedit, referunt? Vanum est quodcunque minatur
 Oraclum, sed lata fidem responsa merentur.

Cur igitur nostras oneratis tristibus aures
 Portentis? cur ore graui, vultuque minaci
 Nil nisi perpetuas clades, fera bella, ruinas,
 Exsilia, & captas vox vestra renunciat vrbes?
 Quid iuuat ingratos iterumque iterumque monendo,
 Non audituris incassum perdere versus?

¹¹ Quid rectum retro auersis ostendere callem?

Quis Deus hic? (nam vos celo regnare soletis
 Nescio quem narrare Deum fulmenque tenere)

Quis Deus Israël? bona dicite verba, minisque

Parcite, & omnibus terrentibus anxia plebis

Pectora, iam dudum nobis hæc fabula sordet;

Ite hinc, & vestras aliis obtrudite nugas.

¹² Mouit supremum vox tam blasphemata Tonantem,

Ergo flammanti pectus correptus ab ira,

Siderea populum despexit ab arce rebellem,

Talibus increpitans: Quod me migrare vetantem

Respueris, vatésque meos mea inssa ferentes,

Quod Pharios sperare duces, Phariásque phalanges,

Quàm me malueris, diuorum hominumque parètem;

Idem ego, qui (nisi me spreuisses) sponte futurus

Auctor eram prompti auxiliij, certaq; salutis,

Spes & opes vestras malè fida sede locatas,

Et temerè positas, manibus demoliar istis.

¹³ Vig; ruinosos à longo tempore muros,

Mœniáq; effæta spatio confecta senecta

Quantulacunque breuis pars funditus eruit hora,

Prosternitque solo, nec opino subruta casu,

Vicini mussant, admiranturq; ruinam

Ingentem, qui pratereunt, causásque requirunt:

¹⁴ Ut solet ad saxum allisum vas fictile frangi,

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre, & aspicientibus, Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis placetia, videte nobis errores.

11 Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israël.

12 Propterea hæc dicit Dominus noster, sanctus Israël: Pro eo quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in calumniam & in tumultum, & innixi estis super eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens & requisita in muro excelsio, quoniam subito cum non speratur, veniet contritio eius.

14 Et comminuetur sicut cõteritur lagena figuli cõtritione præualida: & non inuenietur de fragmentis eius testa in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.

In eos qui dissi-
 ssi bonitati
 & potestate di-
 uinæ, ad hu-
 mana præsti-
 dia cõfugiunt.

De quo nec testa vna quidem, nec tegula restat,
 Qua vel aqua guttam possis haurire, nec ignem
 Aut aliquot prunas vicino efferre camino:
 Sic insperato vertam tua turbine vota,
 Vota infecta, nec ad portum ventura petitem,
 Sed non praeuisis interrumpenda procellis.

15 Quia hæc dicit
 Dominus Deus san-
 ctus Israel: Si reuertamini
 & quiescatis, salui eritis: in
 silentio & spe erit fortitudo
 vestra: & nolulistis, &
 dixistis:

15 State viri, nec versa domum dare lintea retro.
 Dissudeat (clamat Dominus) consistite (dicit
 Optimus Isacidum Deus & sanctissimus idem)
 State (inquam) & laribus iussi confidite vestris;
 Sic, sic, non aliter salua omnia spondeo vobis,
 Rem, patriam, uxores, natos, natasque nurusque.
 Dicta tamen vestras non admisistis ad aures
 Nostra, sed hæc celeri Notus abstulit irrita vento:

Extra ecclesiam
 non est salus.

16 Nequaquam, sed
 ad equos fugiemus.
 Ideo fugietis. Et super
 veloces ascendemus.
 Ideo velociores erunt
 qui persequentur vos.

16 Ibimus Aegyptum, feliciâque arua petemus,
 Ibimus Aegyptum (dixistis) & exsecrati
 Diris ominibus, quisquis malè degener vltra
 Perprimet has sedes, locaque hæc damnata tenebit,
 Ibimus Aegyptum, feliciâque arua petemus,
 Hic ubi, securi parta iam pace, domandis
 Qui candore niues superant, & cursibus auras,
 Assuescemus equis, quos pingui fœtifer herba
 Nilus alit, Pharii que docent, in vtrunque paratos,
 Seu conferre pedem obstantesque impellere turmas.
 Poscat opus, refugis hostem seu fallere gyris.

Ibitis Aegyptum, sed damno (credite) vestro,
 Et rapidos scandetis equos, qui fallere gyro,
 Qui possint hosti plano concurrere campo,
 Sed melior cursu, pugnaque erit hostis equestri,
 Quem pro transfugy scelerato crimine vobis
 Immittam: ille ferus, celerique volucrior Euro,
 Terza fatigabit fugientum, atrumque timorem
 Incutiet passim disiecta per agmina victar.

17 Mille homines à
 facie terroris vnus, &
 à facie terroris quin-
 que fugietis, donec
 relinquamini quasi
 malus nauis in vertice
 montis, & quasi signu
 super collem.

17 Nulle viros eques vnus aget, fundetque ruetque
 Mille equitum turmas peditum bis mille cohortes,
 Totam adeoque aciem, quondam insuperabile robur,
 Quinque viri, paruus numerus, formidine turpi
 Palantem, solo ferri fulgore fugabunt.
 Si quis ab hac de tot modo millibus vnus & aliter
 Clade superfuerit, magnos seruatus ad vsus,
 Instar erit mali, medio quem nauita ponto
 Pallidus erexit, celsaque è rupe videndum
 Proposuit, scopuli indicium signumque latentis,

Terror Pan-
 cus.

Nau-

*Naufraque sui monumentum flebile semper;
Talus erit, si cui fortasse pepercerit hostis,
Vimque meam, crimēque suum, pœnāque repēsam
Testatam cunctis faciet per secula terris.*

¹⁷ *Nec tamen omnino spes est accisa salutis,
State modo, Deus expectat, si forte reuersos
Admittat bonus, & vestris non ausibus asper
Det veniam, illum omnes populi super aethera magnā
Laude ferent facilem miseris, & parcere promptum
Supplicibus, stabilique fide promissa tenentem:
Felices nimium fortunatique, nec vnquam
Fletari euentus sua vota tulisse sinistros,
Firma quibus nunquam ex animo fiducia cessit
Promissi, Pater alme, tui, sed pectore toto,
Te freti & pietate tua, nil cetera curant.*

¹⁹ *Fide Deo plebs sancta tuo, confide Sionis
Incola, perpetuò Solyma fundabitur vrbe
Vestra domus, neque vos vis istinc exiget vlla:
Non oculis vltra lacrymas, non anxia mæsto
Pectore ducetis suspiria, nempe benigno
Lumine vos Dominus (cui nulli effabile nomen
Aut hominū aut superū est) luctus miseratus acerbos
Aspiciet, placidamque dabit clamantibus aurem.*

²⁰ *Iamque adeò non fursuribus vos pascet, & atro
Pane Deus, sed triticei de polline farris
Massam emundatam subigens, tepidoque liquore
Paulatim aspergens, libum formabit, vt almo
Longa sui populi soluat ieiunia victu:
Præsto aderit, qui vos doceat moneatq; volentes,
Nec præceptorem longè sinet ire, gregemque
Linguere pastorem, commissaque septa vetabit.*

²¹ *Coram semper erit vestras qui personet aures,
Hæc crebrò ingeminans: Hæc est via, pergite rectum
Et felix iter indeflexo insistere calle,
Nec dextra, ò moniti, iuuet ire, nec ire sinistra,
Latus inexpletum alterutra descensus ad orcum
Bis patet in præceps, & ad impia tartara tendit.*

²² *Talibus accensi monitis, simulacra deorum
Vestrorum, calata auro, intertextaque gemmis,
Nec solitis aris, solito nec honore coletis;
Sed fanis deiecta suis, direpta columnis
Ludibrium dabitis populo meliora secuto,
Vestisque, vittisque, stolisque & byssina vela,*

18 Propterea expectat Dominus vt misereatur vestri: & ideo exaltabitur parcens vobis, quia Deus iudicij Dominus. Beati omnes qui expectant Dominum.

19 Populus enim Sion habitabit in Ierusalē: plorans nequaquam plorabis, miserās miserabitur tui: ad vocē clamoris tui statim vt audierit, respondebit tibi.

20 Et dabit vobis Dominus panē arctum, & aquam breuem: & nō faciet vltra auolare à te doctorem tuū: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21 Et aures tuæ erunt audientes verbū post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea, nec declinetis ad dextram, neque ad sinistram.

22 Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & vestimentum conflatis auri tui, & disperdes ea sicut immunditiā mulieris menstruatæ. Egredere, dices ei.

Cate-

Ceteraque infandi quondam instrumenta furoris,
 Non secus ac pannos genitali sanguine tinctos
 Efferri, templis, totaque iubebitis urbe,
 Dúmque ea pelletis, Lustrato informia templo
 Monstra Deum procul hinc (dicetis) abeste, fugamq;
 Arripite, & summo sua limina cedite Patri.

23 Et dabitur pluuia
 femini tuo ubicunque
 feminaueris in terra,
 & panis frugum terræ
 erit vberimus & pin-
 guis. Pascetur in pos-
 sessione tua in die illo
 agnus spatioso.

24 Et tauri tui, & pulli
 asinorum tuorum qui
 operantur terram, com-
 mixtum migma com-
 edet sicut in arca ven-
 tilatum est.

25 Et erunt super om-
 nem montem excel-
 sum, & super omnem
 collem eleuatum riuus
 currentium aquarum
 in die interfectionis
 multorum cum ceci-
 derint turres.

26 Et erit lux lunæ
 sicut lux solis, & lux
 solis erit septempli-
 citer sicut lux septem
 dierum in die qua al-
 ligauerit Dominus
 vulnus populi sui: &
 percussuram plagæ
 eius sanauerit.

27 Ecce nomen Do-
 mini venit de lon-
 gino, ardens furor
 eius, & grauis ad por-
 tandum. Labia eius
 repleta sunt indigna-
 tione & lingua eius
 quasi ignis deuorans.

23 Sentiet expulso presentem demone tellus
 Lata redisse Deum, tempestiuoque rigata
 Imbre, datum magno reddet cum faenore semen,
 Nec capient totam quamuis ampla horrea messem.
 Et iam mille tuis ludent in montibus agni,
 Agricola o felix, perque herbida pascua molle
 Tondebunt gramen, 24 quique unco vomere terras

Fortes inuertunt tauri taurisque iuueni
 Permisti, collo stridentia plaustra trahentes,
 Magna sui referent sera sub nocte laboris
 Premia: nam faeno prae se pia plena recenti
 Inuenient, nec mixta satis e pluribus illic
 Farrago abfuerit bubus gratissima lassis.

25 Nec vero sola fundent sua flumina valles,
 Omnis abundabit plagariuus, omnis aquarum
 Quantumuis asper secunda aspergine collis;
 Vsq; adeo a vitiiis virtuti assuescere magnum est,
 Quam solam bona cuncta vel inuitis elementis
 Procurante Deo late cumulata sequuntur.

At vero hæc eadem verè aurea secula iustis,
 Supremam iniustis funesta & ferrea cladem
 Exitiumque ferent: multos ferus hauriet ensis,
 Multos flamma rapax, iaculatriceque sagittæ
 Vindicis: ipse manu muros turræque superbas
 Concutiet, regumque arces a sedibus imis
 Eruet, ante tamen prænuntia signa daturus

Plurima: 26 namq; prius quàm quæ cano, proxima fiât,
 Antiquumq; sui populi Deus obliget vlcus,
 Pus, saniemq; premens, & quidquid corpore restat
 Mortiferi, succo ambrosiæ linat immortal,
 Aemula fraternis radiis argentea Phœbe
 Certabit, noctemque nouis mutata repente
 Ignibus accendet: Sol luminis ipse prioris
 Pertusus, mundo iam non sua proferet ora,
 Sed septemgemina lustrabit lampade calum,
 Triste micans, solitoque rubens immanius astro.

27 Hæc & plura simul calo portenta minaci

Videris,

Impietate ex-
 tincta & dele-
 ta, fieri nō po-
 test, quin ne-
 cessaria ad vi-
 tam subsidia
 fidelibus abie-
 de sufficiant.

Videris, aduentum Domini, qui turbine vectus
Alite, collectam ex longo tandem exeret iram,
Expecta certus: veniet, frendensque fremensque
Præferet indomitos vultu ardesciente furores.

Deus manifestè veniet,
Deus noxiter,
& non filebit.
Psalm. 49.

Ira iecur relinquens linguâ labrisque sedebit,
Eruetans rapidos commoti pectoris æstus.

²⁸ Tum velut hyberno torrens tumefactus ab imbre,
Quæ neque stas superare queas, neque vincere nando,
Omnem liuenti conceptum felle dolorem

28 Spiritus eius velut torrens inundans vsq. ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frenum erroris quod erat in maxillis populorum.

Euomet in gentes, quæ muta idola colebant;
Corripiensq. manu rigidi fera vincla lupati,
Quo fons peccati, primique erroris origo
Imperiosus herus Satanas, angebat inherens
Elisas hominum fauces, malâsque trementes
Fortiter abrumpet, scindetque inamabile ferrum
Postomidis duræ, & stringentis colla capistris:

Assyrius Sennacheribus
typus Satanae.

Ipsam autem frustra luctantem, & vana tumentem,
Complexus medium nodo, detrudet in antrum
Sulphure fumosum, & commixtis igne tenebris.

²⁹ Tum seruatoris laudes, & mira canetis
Facta Dei, sacrisque illum celebrabitis hymnis;
Carmina dicentes, solenni qualia nocte
Mos est Hebraeis recoleantibus annua dempti
Munera seruitij (primus sic legis auctor
Instituit Moses) modulis resonare canoris,
Cum castum purumque agmen caua tibia longè
Præcedit, latè mulcens concentibus auras,
Festâque plebs sequitur, patres comitantur ouantes,
Quâ cliuo sensim ducit via trita supino,
Ad montis iuga turrigeri, iuga culta Tonanti
Custodique Deo Isacidum, fortique patrono.

29 Canticum erit vobis sicut vox (sive vox) sanctificationis solennitatis, & letitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut intret montem Domini ad fontem Israël.

Vox Domini
intercidentis
flamma ignis
Psalm. 15.

³⁰ Ipse autem Deus, ipse sui notam omnibus oris
Vim verbi, vocisque dabit, quæ maxima semper
Mirapotensque fuit: gens audiet accola fontis
Nile tuo, quæq. Austrinis obnoxia viuit
Flatibus, & Scythiæ canis assueta pruinis:
Audiet, auroram quisquis primoque salutat
Manè diem, quanto iaculetur turbine fulmen,
Quam forti telum rotet exitiale lacerto,
Quamque pluat densa commistos grandine nimbos
Dum furor in cursu medio est, dum incanduit ira
In fontes, fontumque genus, stirpemque nepotum.

30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis suæ, & terrorem brachij sui ostendet in comminatione furoris sui, & flamma ignis deuorantis: allidet in turbine & in lapide grandinis.

Diabolus &
angeli eius
sub Assyrij
typo.

³¹ Non feret hanc vocem Assyria rex impius aula,

31 A voce enim Domini pauebit Assur virga percussus.

R

Sed

32 Et erit trāsitus virgæ fundatus, quā re-
quiescere faciet Do-
minus super eum in
tympanis & citharis:
& in bellis præcipuis
expugnabit eos.

33 Preparata est enim
ab heri Tophet, à re-
ge præparata, profun-
da & dilatata. Nutri-
menta eius, ignis &
ligna multa: flatus
Domini sicut torrens
sulphuris succendens
eam.

Cap. 31.

1 Væ qui descendunt
in Aegyptū ad auxi-
lium, in equis speran-
tes, & habentes fidu-
ciam super quadrigis,
quia multæ sunt: &
super equitibus, quia
præualidi nimis: &
non sunt cōfisi super
sanctū Israël, & Do-
minum non requisie-
runt.

2 Ipse autem sapiens
adduxit malum, &
verba sua non abstu-
lit: & consurget con-
tra domum pessimo-
rum, & contra auxi-
lium operantium ini-
quitatem.

Sed pauitans, mutūque metu, sub fasce fatiscet
Plagarum: 32 saeva nimirum verbera virgæ
Continuò patiens, extortam cadere palmam
Cogetur, quin & celebris pars magna triumphi
Ducetur, sociūque eius, post nuda reuincti
Terga manus, magno gens debellata duello.

Ite p̄j: felix etenim victoria vobis
Parta venit, lato resonantia tundite pulsu
Tympana, nulla chelys sileat, lyra nulla trementes
Abnuat arguto tentari pollice chordas.

33 Ecce iacet vasso in longum porrectus hiatus
Humani generis prado, superum impius osor
Ecce tenebroso resupinus stringitur antro,
Quem circum flammis lambit torrentibus ignis,
Ignis ab eterno (sic Rege iubente) paratus.
Illum vis ingens consumi nescia ligni,
Excoctaq; pices, & pingues unguine cera,
Sulphuraque, naphtaq; liquor, lentumque bitumen,
Mixta simul pascunt, repetitāque sæpius auctu
Continuant, animat diuini spiritus oris
Victuram in pœnas scelerum per secula flammam.

1 Ergo stylo rursus Diras armare minaci
Cogimur? o populi fata infelicis acerba!
Qui neque veridicis præbens monitoribus aures,
Non edicta Dei veritus manifesta vetantis,
Non dulcis patriæ ingenito detentus amore,
Pergit in Aegyptum, auxiliij spe tactus inani.

Nam miseri spreuere Deum, quem nominis auctor
Isacus Hebræi, cunctique à stirpe nepotes
Senserunt sine sine bonum, sine fraude fidelem;
Armāque Niliaca gentis, ritusq; secuti,
Spes & opes in equis posuere citisq; quadrigis,
His se sperantes defensum viribus iri.

2 At Deus humanos qui ridet ab æthere motus,
Summaq; cum libuit rotat imis, imāque summis;
Prouidus ille Deus, quo non sapientior alter,
Perfidia accensus tanta, submittet acerbum
Et ferale malum meritis malè, nec sua ventis
Dicta sinet ferri rapidis irrisaper auras.

Ergo dira fremens, magnāsq; arreclus in iras,
Degenerem spuriāque domum, nec nomen auitum
Promeritam, nec per vestigia patris euntem,
Quosque adiit populos supplex, quorumque cohortes
Promissis

Cap. 31.
Dira, hic cat-
men execra-
torum signi-
ficant.

Promissis diffisa Dei, turmasque poposcit,
 Vna eademque simul ruet inuoluetque ruina.
 Et tibi persuasum est, ad quos, o perfida, transis,
 Esse Deos? Et quos in prælia quadrupedantes
 Dura domant, vento conceptos morte carere?
 Experière tuo mortales esse periclo,
 Nervisque & nuda compactos carne, cruentis
 Vulneribus, telisque, necique patere paratæ;
 Cum Pater euibrans armatam fulmine dextram,
 Te, tuaque auxilia, & turmas prosternet equestres,
 Obuia quæque metens, flauas ut messor aristas.

At vos, parua domus, tribubus conflata duabus,
 Tuta Deo custode domus, confidite Iudæ
 Posteritas, magno vestri Deus ardet amore:
 Sæpe mihi hæc referens, vobis quæ pando lubenter:

Qualem pastores timidi videre leonem
 Densa per horrentis Libani pineta repertum
 Prædam asservantem, & catulis in frustra secantem,
 Illum certatim turba eminus undique telis
 Nequicquam premit infensus: interritus ille,
 Asper, acerba tuens, numero nec voce mouetur,
 Aut retrò redit, aut prædam indefensus omittit,
 Sed super incumbens fumantia viscera mandit:
 Attoniti talem reges, super alta Sionis
 Mœnia bellantem Dominum, pugnaeque cientem,
 Magna clade sua fusi victique videbunt.

Utque avis implumes circum volat anxia nidos,
 Insidiatorem falcatis unguibus anguem
 Et voce & rostro innocuis à fætibus arcens:
 Non alia Deus armipotens sua mœnia cura,
 Et ciues, & agros, Solymasque tuebitur arces,
 Excubitorq; aciem nunc huc nunc protinus illuc
 Traiciens, fraudes suspectæque furta cauebit.

Et vobis Israëlidae, si vera monentem
 Non contempseritis, aliquando optantibus ætas
 Afferet auxilium: tantum mutate priorem
 In melius vitam, quoque altiùs atra vorago
 Et scelerum gurges vos hausit, alacriùs illinc
 Excusso cæno superas emergite ad auras;

Effigiesq; deùm, quas vobis impius error
 Siue auro, siue argento, seu marmore secto
 Finxit, tantorum causamq; caputque malorum,
 Vrbe procul vestra, procul aris pellite vestris.

R 2

Tum

3 Aegyptus, homo, & non Deus: & equi eorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me, quomodo si rugiat leo, & catulus leonis super prædam suam, cum occurrerit ei multitudo pastorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pauebit: sic descendet Dominus exercituum, ut prælietur super montem Sion, & super collem eius.

5 Sicut aues volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens & liberans, transiens & saluans.

6 Conuertimini sicut in profundum recesseratis filij Israël.

7 In die enim illa abijciet vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestrae in peccatum.

Elegantissima
 comparatio: in
 quo m rē fe-
 lix hic Pro-
 pheta.

8 Et cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non a facie gladij, & iuvenes eius vestigales erunt:

9 Et fortitudo eius a terrore transibit, & pauebunt fugientes principes eius: Dixit Dominus: cuius ignis est in Sion, & caminus eius in Hierusalem.

Tum cadet Assyrius non vestro casus ab ense,
Non hominum ferro, aut hasta confossus acuta,
(Non etenim illius quisquam de vulnere sese
Iactabit) cadet ille tamen, nulloque sequente
Puluerulenta fuga verret citus aquora turpi,
Lectaque de cunctis (præda pars optima) pubes
Seruitum vestris captiva vxoribus ibit.

At proceres (si quis de tot modo millibus vnus
Saluus erit) solo vitam terrore redemptam
In lucro ponent, vix se effugisse putantes.

Hæc ego, quæ canerem vobis, mihi vera Deum rex
Et rata promisit fore, maximus ille Deum rex,
Ante Sionæos cui plurima caditur ignes
Victima, cuius suus Solyma calet æde caminus,
Perpetuas flammæ & casta incendia seruans.

VATICINIORVM ISAIAE

LIBER QVARTVS.

ONE modos tristes, o Calliopea sororum
Ter regina trium: satis, ab satis, horrida
bella,

Vastatas vrbes, euersaque regna, grauesque
Seruitij nexus, tolerataque vincula duris
Longum sub dominis, tristi defleuimus ore:
Libertas tam parua venit, gaudete piorum
Felices anima, libertas aurea, Christi
Munus & æternum memoranda mihi que tibi que
Quisquis es à Christi qui totus numine pende s.

Cap. 32.

1 Ecce, in iustitia regnabit rex, & principes in iudicio præerunt.

1 Tam redeunt læta sacula terris:

Ecce bonus magni moderandas orbis habenas

Suscipiet princeps, Rex augustissimus idem.

Hic inconcusso veri rectique tenore,

Iura suis æquata dabit, discrimine nullo:

Non illi furor indomitus, non indecor ira

Transuersam abripiet mentem, non gratia flectet,

Non pretium inuertet: leges & pacta valebunt,

Sanctaque diuersas iungent commercia gentes.

Ille & presidibus, quos totum mittet in orbem,

Iuris dicundi formamque modumque seuerus

Præscribet, quos fas ultra aut præcedere citra

Non erit, aut dextra laua. ve extendere funem.

Cap. 32.

Regnum hie
Hielechie flo-
rentissimum
describitur,
cuius sub ty-
po adumbrat
regnum illud
caeleste atque
diuinum, nul-
lis vnquam
saeculis inte-
riturum.

Quis